

plébános gazdasszonya... Kiver a víz, ha rá gondolok is. Mindent megadok érte, ha segítesz.

KÁNTOR Mi kellene?

KOMA Temesd el titokban!

KÁNTOR Hát... legyen. Este érte megyek... Te meg menj, és fizetségül kösd át a tehenedet az istállómba.

8. jelenet

Káposztásföld – éjjel

KÁNTOR (*becibálja a holtat, föltámasztja egy kapára, mintha dolgozna, zsákot köt a hátára*) Aztán dolgozzon kend, meg ne álljon a keze. No, nem mondom, ha éhes, ehét egyet, de meg ne lássa senki, mert ez másnak a földje. Hirtelen ember a gazda, ismeri mindenki, nem szereti a dézsmálkodókat. (*El*)

GAZDA (*jön*) Egyszer csak elcsípem azt a gazembert, aki idejár lopni. Sejttem is, ki lehet. De akkor meg nem menti senki! Úgy eldöngetem, hogy elfelejti ezt a földet, mintha sose látta volna. (*Meglátja a holtat „munkában”, karót ragad*) Ejnye, az áldóját, most megkapod, átkozott tolvaja! (*Ráhúz egy nagyot, az*

eldől) Na, most szólj! Ki vagy? Felelj, mert megint kapsz egyet! Hát ez... a plébános gazdasszonya! Mozduljon már meg... vagy szóljon... Hát ennek vége... Ezt agyonütöttem... Jaj, én szerencsétlen, minék is jött maga épp az én földemre, ismeri a természetet, én olyankor nem látok, nem hallok... Visznek mindjárt a börtönbe, ott gebedek meg... jaj... (*Csönd, eszébe jut valami*) Hacsak... el nem tüntetem valahogyan... Ki segítene?... Hm. A kántor! Nekiadom a borjas tehenemet! Térden csúszok előtte, csak megtegye, mindent megkap, csak valahogy elvermelje...

9. jelenet

Temető, éjjel

KÁNTOR (*a gödör felett*) Most már nyugodhatik, sokat szolgált, útjára engedem. Már gazdaggá tett, vagyis tettem én magamat. Látja, most már aztán tényleg nem úgy néz ki, hogy csak úgy ide-oda hurcoljam, hát csak várja itt ki a harsonákat. Nekem azok – nem szólnak.

Kovács Zsuzsanna

Haragszik-e, gazd'uram?

mesejelenet kicsiknek, magyar népmesék motívumaira³

Kovács Zsuzsanna az ELTE BTK drámajáték-vezető programjának harmadik-negyedik generációjához tartozó bölcsész. Mesejelenete különösen alsó tagozatosok számára használható nagyszerűen. Bemutatóhoz nem kell színpad, és nem kell hozzá semmilyen gépi effekt sem. Elég pár furulya, néhány egyszerű kellék, meg egy tágasabb terem. Még külön világítási hatásokat sem igényel a játék. Az utasítások között javasolt „sötét” bonyolult – és felszerelés híján mindig tempóvesztéssel járó – megvalósítása helyett hanghatással, pozitívaváltással is elválaszthatjuk egymástól a jeleneteket. Az a legjobb, ha az egész osztály részt vesz a játékban. Nem szükséges válogatni a gyerekek között, sőt, elküldeni sem kell senkit. De szükséges egy jó ritmusérzékű csoportvezető is, aki tisztában van a rögtönzések drámajátékok fajtáival és használhatóságával.

Szereplők

János

Gazda

Asszony (a gazda felesége)

1. Fiú (János testvére)

2. Fiú (János testvére)

Kutya

Medve

Valamint: mesteremberek, két gazda, falu népe és egy disznócsorda

HELYSZÍNEK: rét, a gazda portája, a cserjés, az erdő

1. jelenet

A játéktér baloldalán rét (jelezheti pl. egy kockás takaró), hátul két, házat jelölő kapu, kartonpapír-

³ A Székely tündérország, székely népmesék és mondák, – meséli Benedek Elek, Bp.1927., 1987. c. kötet, a *Haragszik-e, gazd'uram* c. mese, valamint Illyés Gyula, *Hetvenhét magyar népmese* c. gyűjteményének (Móra, 1963.) *Erős János* c. meséje nyomán.

ból. Jobb oldalt szintén kapu, ez nagyobb, mint a többi.

A réten ül három fiú, furulyáznak. (Zene: a Magyar népmesék c. rajzfilmsorozat szignálzenéje.) Egyre hangosodó, gyomorkorgásra emlékeztető hang hallatszik. Kezdi elnyomni a zenét. Az egyik fiú abbahagyja a furulyázást

3. **FIÚ** Hű, kedves bátyáim, be éhes vagyok!

2. **FIÚ** Nekem is olyan hangosan morgolódik a gyomrom, hogy még az angyalok is hallják az égből!

1. **FIÚ** Édes öcséim! Én ezt már nem tűrhetem. Szeretnék már egyszer teli gyomorral heverni. Elmegyek hát szerencsét próbálni.

Némajáték következik: A legnagyobb (1.) fiú elindul, a másik kettő a színen marad és tovább furulyázik. (Zene: A juhásznak jól van dolga) A fiú bekopog az első kapun, ott egy kézlegyintéssel elutasítják, ugyanez történik a második háznál is, míg a harmadiknál végre ott a Gazda, befogadják szolgálni

GAZDA Na, én felfogadlak, fiam! Eltartalak esztendőig, ami nálunk kukukkszóig tart. Mi bért kívánsz szolgálatodért?

JÁNOS Én bizony, gazd'uram, más egyebet nem kívánok, csak azt, hogy amelyikünk az esztendő leforgása alatt megharagszik, a másik vágja le annak az orrát.

GAZDA (kezét dörzsölve, hogy ilyen jó üzletet csinált) Nem bánom, fiam, legyen úgy!

A fiú bemegy a „házba”, a színpalack mögé. Cintányér, dobpergés, mindenféle zajok hallatszanak, majd fájdalmas ordítás. A fiú az orrát fogva kirohan a házból, visszatelepszik a pokrócra, feláll a második fiú

2. **FIÚ** No, csak várjál! Most én megyek el ahhoz a gazdához. De el is hozom az orrát! Meg a tiédet is.

Némajáték. Ugyanez történik vele, mint az előbbivel. Beszegődik a gazdához, megegyeznek. Kézfogás stb. – mint az előbb, azzal a különbséggel, hogy ő rögtön a gazda házához megy. Majd cintányér, dobpergés stb. közepette nagyot ordítva, orrát fogva kirohan, vissza a testvéreihez. Feláll a harmadik, a legkisebb fiú

3. **FIÚ (JÁNOS)** Már most én megyek el, hátha jobban járok, mint ti.

A gazda őt is felfogadja, újra megszületik az egyezés, a fiú munkába is áll. Közben a másik két fiú furulyázva elhagyja a színpadot

2. jelenet

GAZDA No, János, egyéb dolgod nincs, kihajtod a juhokat, és mire a nap hármát fordul, a cserjét mind kiszeded.

JÁNOS Rendben van, gazd'uram, úgy lesz.

Kihajtja János a juhokat (papíruhok, ruhaszárító kötélre csipesszel felaggatva). Visszatér az A juhásznak jól van dolga dallama. Lehever a pokrócra, elkezd furulyázni. Közben megéhezik, kinyitja a tarisznyát, egy téglapotyog ki belőle, pont a lábára. A lábát fogva, fájdalomtól ugrálva mondja

JÁNOS Hát nem téglát tett ez a fukar gazda a tarisznyámba szalonna helyett? Na, sebjaj! Van neki juha elég, amivel az éhemet olthatom.

Levesz két juhót a kötélről, majd „hazatereli” a maradékot. A gazda a kapuban várja

GAZDA No, János, vágtaal-e ki sokat?

JÁNOS Igen. Én... kettőt, a legszebbeket!

GAZDA No, jól van. Most fekdüj le és aludj!

3. jelenet

Kartonból kivágott nap és hold jelképezi a nappalt és az éjszakát. Megoldhatjuk úgy is, hogy az egyik egy gyerek hasára, a másik a hátára van erősítve. A jelenet után kettőt fordul lassan, jelezve, hogy két újabb nap telt el, közben négy juh eltűnik a kötélről. Ha nem vagyunk biztosak a kép jelentésében, mondhatják is közben: „Kedd, szerda...” (Leszedik vagy kijjebb húzzák a zsinórt. Így már csak egy-két juh marad.) Harmadik nap János újra kimegy a cserjésbe, a gazda utána

4. jelenet

GAZDA (a kapuban) Hej, feleség, én ma már csak megnézem, mit végez ez a gyerek. Hiszen már három napja nem evett semmit. És még csak nem is zúgolódik miatta. Én még ilyet nem láttam. A bátyjai eddigre már rég elvesztették az orrukat!

Odamegy Jánoshoz, aki a földön heverészik és furulyál. Meglátja, hogy a juhokból hiányzik hat, de a cserjéből semmi sincs kivágva. Fölháborodott, széles gesztusok

GAZDA Hát, Jancsi! Mit dolgoztál?

JÁNOS Amit lát, gazd'uram. Csak nem haragszik érte?

GAZDA (bosszúsan, bajszát markolászva) Dehogy haragszom, dehogy haragszom, épp most vagyok a legjobb kedvembe'.

5. jelenet

Távoli harangszó. A gazda a feleségével ünneplő ruhában a ház előtt

GAZDA No, János, mi mostan elmegyünk a templomba. Míg odaleszünk, főzd meg az ételt!

ASSZONY Aztán ki ne felejtse a petrezselymet a fazékból!

JÁNOS Meglesz, meglesz, gazd'uram, ne aggódjanak semmiér'.

A fiú kondért, fakanalat vesz elő, füttyörészve kavargatja az ételt

JÁNOS Hát, a levessel megvolnék, de petrezselymet ugyan hol talállok?... Teringettét, nye, te, nye! Petrezselyem, jer ide!

Nagyot füttyent, balról megjelenik egy „kutya”. A háttérben tus hallatszik, egyre feszültebb dobpergés. János elkezd húzni-vonni az állatot, egy ideig tükkörjével „küzdnek” egymással, végül a kutya elterül a földön (cintányér hangja nyomatékostítja a kimúlást). János leveszi a bundáját, beteszi a kondérba. Jön haza a gazda meg a felesége, az mindjárt a kutyát kezdi szólíogatni

ASSZONY (füttyent) Petrezselyem, nye!

JÁNOS Minek kiabál annyit a ténsasszony, mikor megparancsolta, hogy a Petrezselymet a fazékba tegyem?

Az asszony a fejét fogja s jajgat

GAZDA (öklét rázva) Hej, te ilyen, te olyan... (fogja a száját száját, hogy ne beszéljen)

JÁNOS Talán bizony haragszik, gazd'uram.

GAZDA Haragunni? Ééén?! Dehogy haragszom, dehogyan haragszom, sohasem voltam még ilyen virágos kedvembe'. Hanem idefigyelj, János! Míg odavagyunk a vásárba' ne csinálj itthon galibát. Csak dolgozzál szépen, tedd, amit a szomszédok tesznek.

JÁNOS Ne féljen, gazd'uram, úgy lesz.

6. jelenet

Kalapálás, ácsolás zaja hallatszik a „Mekk mester” zenéjére. Mesteremberek jelennek meg a színen, gerendát cipelve, kalapáccsal a kezükben. János közöttük téblábol és figyelni őket. A háttérből hangok: Húzzad, öcsém, járjon a kezéd, napestig se' végzünk ezzel a tetővel! Add a kalapácsot! Szedd azt a zsindelet! Vigyázz, még beszakad alattad! Ideje volt már leszedni ezt a tetőt! – stb. János, mint akinek fejében világosság gyűlt, fejére csap, felkap egy kalapácsot. Sötét. A háttérben felerősödik a zene, örült kopácsolás zaja hallatszik, ami végül elnyomja a zenét, aztán csend lesz. Az A juhásznak jól van dolga dallamára füttyező, kivilágosodik a

színpad, János bal oldalt hever, jobbra a gazda áll, idegesen hadonászik egy fűzfavesszővel

7. jelenet

GAZDA Mit csináltál, te akasztófára való, te anyaszomorító, te semmirekellő, te?

JÁNOS Mit csináltam volna? Csak azt, amit a szomszéd...

GAZDA Hogy merészelted levérni az újdonat új fedelet a házamról? Én téged...

JÁNOS Tán bizony csak nem haragszik, gazd'uram?

GAZDA (fogja az orrát, elhaló hangon) Dehogyan haragszom, dehogyan haragszom, sohasem volt még ilyen tulipiros kedvem, világos való életemben.

8. jelenet

Árnyjáték: lepedő kifeszítve, hátulról megvilágítva, mögötte a szereplők széles gesztusokkal játszanak. Az asszony a fejét fogja, a gazda hadonászik, ingerült stb.

GAZDA Jaj, feleség, én ezt már nem tűrhetem! Tönkretesz engem ez a legény, Az én türelmemnek is van határa! Hogyan is állhattam rá ilyen egyezségre?

ASSZONY El kéne valahogy veszejteni!

Összesúgnak, majd nagy elégedetten dörzsölik a kezüket. A gazda előjön

9. jelenet

GAZDA Hallod-e, János. Van nekem egy disznócsordám, meg egy disznópásztorom a nagyerdőben. Miklós bácsinak hívják a pásztort. Vigyél neki egy inget és egy gatyát! Mondjad neki, vegyen fehér inget, meg fehér gatyát, mert már régen nem vett! És hajtások haza a disznókat!

JÁNOS Rendben van, gazd'uram, estére itt leszünk.

János füttyörészve elindul, vállán az ing és a gatyá. Gazda a kapuban marad és kárörvendve vigyorog

GAZDA (maga elé mormolva) Dehogyan leszel itt, még jövő ilyenkorra se leszel itt! Nincs is énnékem disznócsordám, nincsen disznópásztorom se. De te csak keressed! Aztán a nagyerdőn csak széjjeltépnek a vadak egyszer!

A játéktérhátuljáról lassan előre felé jön a „disznócsorda” és a „medve”. A disznók vagy gyerekek, négykézlábra ereszkedve, valamilyen jelképes jelmezben (pl. csíkos hát), vagy a bárányokhoz hasonlóan papírból készült, kötélre fellejtett figurák. A medvét egy gyerek játssza, kifordított, bundás belsejű kabát lehet a jelmeze. János egyszer csak észreveszi őket

10. jelenet

JÁNOS Álljon má' meg, Miklós bá! Hová megyen annyira? Itt a tiszta gatyája! Vegye csak föl...

MEDVE *(jobbra-balra dülöngélve, cammogó mozgással, időnként János felé kap a mancsával)*
Mammammamm!

JÁNOS Ne majd, ne majd, hanem most rögtön vegye fel! Itt az ing is. Na! Húzza föl! Ezt parancsolta a gazda.

A medve csak cammog ide-oda, János megfogja

JÁNOS Miklós bá,... Figyeljen má'! Itt az ing, meg a gatyá. Vegye fel, aztán hajtsuk a disznókat!

MEDVE Mammammaa!

JÁNOS Mindig csak ma, mindig csak ma! Most. Rögtön!

János elkapja a medvét, két pofont ad neki, felöltözteti, indulnak. János fogja a medve fülét, húzza, tereli a disznókat. A gazda a kapuja előtt áll és jajveszékel

GAZDA *(bekiabál a feleségének)* Jaj, szerelmes istenem! Jön megint a János, hoz egy csomó disznót!... Meg egy medvét is a tetejibe!

JÁNOS *(messziről kiabálja)* Ej, gazd'uram, ez a Miklós bá nem ér egy fabatkát se'! Feladtam rá a fehér inget, a fehér gatyát, s mégsem akart jönni. De enni nagyon jól eszik, a kenyérnek a felét megette. Ennek ne adjon semmi bért, nem érdemli meg! *(Mire befejezi, odaér a gazda elé)*

GAZDA Jól van, János fiam. Nem adok neki egy krajcárt sem. Nem életre való ember!

JÁNOS De hová rekeszük a disznókat?

GAZDA A csűrbe rekeszd be, Miklós bát meg a disznóólba.

János a disznókkal, medvével ki. Gazda magában morgolódik

GAZDA Csak tudnám, mit teszek ezzel a sok vaddisznóval. Legjobb lenne ezt a bolond legényt is közéjük rekeszteni...

11. jelenet

ASSZONY Hallja-e, kend, bizony-bizony kell valamit csinálnunk ezzel a gyerekekkel, mert ha nem, mindenkiből kiforgat bennünket, vagy végül még oda-

vész az orra hegye kendnek. Tudja mit? Reggel fölülök a körtefára, kukukkolok, mint egy kukukk, kend pedig hívja bé azt a bolondot, s mondja neki, hogy kitelt az esztendő, eriggyen isten hírvél. Még meg is fizetjük ezért a jó szolgálatáért, csak menjen.

12. jelenet

Hátul középen létra, rajta fa koronája kartonból, a létra tetején ül az asszony, és hangosan kakukkol

GAZDA Hallod-e, legény, megszólalt a kukukk, most már mehatsz isten hírvél. Nesze, egy véka pénz, eriggy békességben!

JÁNOS Biz' én el is megyek, gazd'uram, csak még elébb meg szeretném nézni a kukukkot, mert ilyen madarat sohasem láttam.

Úgy tesz, mintha erősen rázná a létrát, az asszony közben leugrik, s amikor a létra előtt függőlegesen kifeszített lepedő takarásában „földet ér”, elkezd hangosan jajgatni

GAZDA No te ilyen-olyan gazember! A bárányimat megetted, a jó kutyámat megfőzted, a házamról a zsindelet levarted, vadakkal az ólomat megtöltötted. Most még a feleségem lábát is kitörted? Eltakarodj az én életemből!

JÁNOS Hej, talán bizony csak nem haragszik, gazd'uram?

GAZDA Hogyne haragunnám, te istentelen, te!

JÁNOS No hát akkor adja csak ide az orrát, hadd vágom le!

A gazda térdre esik, úgy könyörög, de a fiú hajthatatlan, egy jó nagy bicskával „lenyisszantja” az orrát

JÁNOS No most, ha azt akarja, hogy elmenjek, adja ide a két bátyám orrahegyét is!

Játéktér bal oldalán megjelenik a két fiú bekötött orral, furulyáznak. János nagy vígan megy hazafelé, kezében a pénz és két nagy papírorr. A játéktér jobb oldalán a gazda áll, orrát fogva, mellette a felesége bottal, bicegve. A játéktér hátulján tűnnek fel páran a „faluból”, ujjal mutogatnak. János köszönti testvéreit, orrukat visszaadja, azok letépi a kendőt magukról, orrukat tapogatják, majd együtt furulyáznak (A juhásznak jól van dolga).